

פרשת
אחרי - קדושים
גליון 337
תשפ"א

משנת חכמים
מתורגם של רבותינו

בני תורה אנחנו • הרה"ג רבי אלעזר שרעני שליט"א

סוד נחמת ישראל בגלות התורה

אף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלתם להפר בריתי אתם כי אני הויה אלהיה"ם.

לא מאסתים!?! - והלא נמאסו!

לא געלתים!?! - הלא נגעלו!

מה נשאר להם לישראל מכל המתנות הטובות שנתנו להם? הרי אילמלא ספר התורה שנשתייר להם, לא היו משונים משאר אומות העולם!

שאלה נוקבת, ששאלו רבותינו ז"ל במדרש לקח טוב, ואף השיבו: לא מאסתים בימי כשדים, ולא געלתים בימי יונים, לכלותם בימי רומיים. להפר בריתי אתם, במלחמת גוג ומוגוג.

כעת, נעצור לרגע, ונקשיב לקול הזעקה, וסערת הנפש העולה מתוך שאלה זו, רבוננו של עולם, לאן הגענו??

היה היה בית מקדש, ואיננו.

היה היתה מלכות מבית דוד, ופסקה.

היה היינו נטועים בארץ חמדה טובה, ונעקרנו.

איה כהן, ואורים ותומים??

איה נביא, חוזה, וחזון??

וסנהדרין גדולה היכן היא??

כל המתנות הטובות שקבלנו - היו, ואינן עוד.

אמת, דבר אחד עודו בידנו - ספר התורה. ובפירושו החזקוני כתב שעל יסוד המדרש הזה נתייסד הפייט: 'ואין שיור רק התורה הזאת'.

ואולם, איה שוקל?? איה סופר??

מלכה ושריה בגויים אין תורה, כלומר

תופסי התורה אינם, איזו נחמה למכאובנו נמצא בתורה המונחת בקרן זוית. והרי סוף כל סוף 'אנן' - כי סיכתא בגודא לגמרא, כאצבעתא בקירא לסברא, וכאצבעתא בבירא לשכחה, והרבה יותר מכך.

מה נאמר, שבכל זאת גם במצב הירוד הזה, מעט התורה שיש בידנו שומר עלינו לכל הפחות שלא נהיה ככל האומות בית ישראל?!

אפילו נחמא פורתא אין בזה, הלא ההפסד נורא ואיום, רחקנו מבית המלך ומקרבנות, ונותרנו שה פזורה בין שבעים זאבים, הבזאת נתנחם שנשארונו כבשים ולא הפכנו לזאבי ערבות?

בודאי שלא לכך התכוון המדרש.

***

בזוהר הקדוש בפרשת האזינו מגלה סוד נורא מכבשונו של עולם: ר' אבא אמר ואף גם 'זאת' - תא חזי, כמה חביבותא דקודשא בריך הוא לגבייהו דישראל, דאף על גב דגרמין למיגלי ביני עממיא לא שביק לון לעלמין, דלא תימא דאינון בלחודייהו בגלותא משתכחין אף גם 'זאת' עמהם משתכחא, הדא הוא דכתיב: 'ואף גם זאת'.

משל, למלכא דארגיז על בריה וגזר עליה עונשא לאיתרחקא מיניה ולמיזל לארעא רחיקא, שמעת מטרוניתא ואמרה, הואיל וברי אזיל לארעא רחיקא ושדי ליה מלכא מהיכליה, אנא לא אשבוק ליה, או תרוונא ניתוב בהיכלא דמלכא או תרוונא ניתוב בארעא אחרא.

לזמנין פקיד מלכא על מטרוניתא, לא אשכחה, דהוות אזלת עם בריה אמר הואיל ומטרוניתא תמן תרווייהו יתובון,

עכ"ל.

כלומר, התורה עצמה נודדת עם ישראל ממקום למקום, ובזה גופא מתגלית חיבתם אצל הקב"ה, וטעם גלותה כי בהיותנו שונים משאר האומות בכח התורה, נקבע לנו יחס של קורבה אליה שאנו 'בני התורה', דהיינו, אלה שהתורה הקדושה היא אמם הורתם, ו'אימא לא מנשיא ברא'!!

גם אם אבא יכעס, ובצדק, ואף יגרש אותנו מביתו, אמא לא תשאיר אותנו לבד, להיכן שנלך, תלך גם היא. ומכיון שאנו סמוכים ובטוחים בגאולת התורה, שהרי אבא בוודאי לא יפרוש מאמא, ממילא מובטחים אנו גם כן בגאולת ישראל, שהרי התורה כורכת את גורלה בגורלנו, ולא תשוב אליו בלעדינו.

נפלא עד מאד!!

ואולם, עדיין קשה הרי לא יתכן מצב כזה, שהקב"ה רחוק מישראל והתורה קרובה. ונקדים מה שכתב מהר"ל (תפארת ישראל פרק נ"ו): 'כאשר היה התורה עם ישראל, מיד היה השם יתברך עמהם. ולפיכך מיד אחר נתינת התורה אמר הכתוב 'ויקחו לי תרומה', 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', משל למי שיש לו בת יחידה וכו' לפרוש הימנה איני יכול. וזה מורה כי קשר התורה בו יתברך, והתורה היא עמו. ולכן גם כן כאשר נתרחק הקדוש ברוך הוא מישראל לגמרי, כמו שיהיה בסוף הגלות, יקח הקדוש ברוך הוא עמו התורה, ותשתכח תורה מישראל'. עכ"ל.

כיצד אם כן, תתכן מציאות זו שתגלה התורה יחד עם ישראל, והרי גלות היא הרחקה וכבר העיד הקב"ה ש'לפרוש הימנה אינו יכול', ומתחייב מזה שאם

יתרחק הקב"ה מישראל יתבטא הדבר בשכחת התורה חלילה, כמו שכתב מהר"ל.

מוכרח מזה שלקושטא דמילתא גם הבורא יתברך לא רחק מאתנו מעולם, כמאמר הכתוב 'עמו אנכי בצרה'. תוקף הגלות ושכחת התורה המסובבת ממנה אינם אלא בבחינת 'הסתר הפנים' ולא 'סילוקם' חלילה, לאמור, כך צריכים הדברים להיראות בעולם המעשה המתנהל כפי חוקי השכר והעונש.

באופן שזה גופא שהתורה מצויה בישראל בכל מצב, מהוה עדות נאמנה שהקב"ה מצוי לישראל בכל מצב, והגם שלפעמים הנהגת המשפט מחייבת לנקוט בדרך של 'הסתר פנים', מכל מקום 'סילוק פנים' ליכא.

וזו היא בוודאי נחמה גדולה מאד.

כאמור, סוד הענין נעוץ בכך שהתורה נקשרת עמנו ביחס של קורבה, התורה היא האם ואנו בניה. ואולם, לא תהיה התורה לנו לאם, אם אנו לא נהיה לה לבנים. והנה, תואר ודמות הבן מצטייירים על ידי אמו, לכן שם התואר 'בן תורה' אינו יכול לחול אלא על מי שכל ישותו והוייתו שיחו ושיגו פעולותיו והליכותיו מגמתו ושאפותיו לקוחים מעולמה של תורה בלבד.

מוכרח איפוא שקלסתר פני לומד התורה יהיה בעל חזות שונה ממי שאינו לומד תורה, ויעידו הפנים מי הוא בן הגבירה ומי בן השפחה, כי מי שהקב"ה הוא אביו מולידו והתורה אימו יולדתו תוי פניו משורטטים בצלמם ובדמותם, אי אפשר לאחוז בשני קצוות החבל להיות בן לתורה, ולהיראות כמו הבן של..

• זמני היום - לאופק רבנים •

10:25	סוד תפילה	6:46	הדלקת נרות
12:38	תצות	5:59	גן החמה
7:16	שקעה		סוחק"ש
7:55	צאת שב"ק וי"ט	8:30	מג"א
8:28	ר"ח	8:40	מג"א - 72
	אבות פרק ג	9:19	ג"א

להערות ולמשלוח תומר לערוך
בפקס: 153-4-653-1 557

לתרומות והנצחות: 054-846-8706
וב"נדרים פלוס" קופת 'משנתה של תורה'

לקבלת העלון במייל: Mishnatar@gmail.com

לעילוי נשמת

הרב יהודה בן ר' יצחק ז"ל רענן

נלב"ע ט' אייר תשנ"ט

ת.נ.צ.ב.ה.

משנת המוסר

מאוצרו של מרן המשגיח זצ"ק ל

ערבה שיחתם לפני הקב"ה

• אין הקב"ה רוצה להפסיק את הניגון, למרות החטא והעוון • "הלוואי אותי עזבו ותורת שמרו" שתי דרכים משתי אסכולות בביאור המאמר המופלא •

הלא ידוע שהקב"ה מעניש על עבירות יותר מאשר על ביטול מצוות עשה, אם כן האיך יתכן שהעונש על ביטול תורה יהיה יותר מאשר על עבירת ג' עבירות.

הוא מיישב על פי יסוד נפלא, שאמנם הקב"ה מעניש על עבירות יותר מאשר על ביטול מצוות עשה, אבל מי שעוסק בתורה, הקב"ה אינו מעניש על מעשיו, כי **להקב"ה ערבה שירתו של אותו אדם ואינו רוצה להפסיקה**, הוא ממשיך זאת, למלך שהיה לו מגן ערב מאוד לא נמצא כמוהו ונתחייב מיתה למלך, כל זמן שעמד וניגן לפני המלך, ציווה המלך להצילו, אך בזמן שנשבע שמפסיק לנגן, מיד ציווה המלך לתלותו על חטאתו. כן ישראל, **בעוד שהיו עוסקים בתורה, ערבה שיחתם לפני הקב"ה**, אפילו שעברו על ג' עבירות, אך כיון שבטלו ממנה מיד נתחייבו כליה. נורא מאוד! אמנם יתכן, שכל דבריו נאמרו רק על מי שעובר מתוך תאוה אבל לא פרק מעליו עול מלכות שמיים, אבל מי שעובר בגלל קלותו בעול מלכות שמים, זה אחרת.

הרב שך זצ"ל לפני עשרות בשנים, תמה על דברי חז"ל שאמרו, הלוואי אותי עזבו ותורת שמרו, שהמאור שבה מחזירים למוטב, לכאורה מה שווה תורה של רשעים, הלא אם אין יראה אין חכמה, זה היה כה קשה בעיניו, עד שהוא הגיע למסקנה, שכוונת המדרש היא, שהקב"ה הסתכל על כללות הדור ואמר, הלוואי שהכשרים יתחזקו וישמרו התורה ומכוחם יתחזקו גם הרשעים.

אמנם נראה שלפי דרכו של הרמח"ל ב'דרך ה' יבנו דברי חז"ל, הרמח"ל כותב שם, שבין השפעות של הקב"ה יש השפעה שהיא עליונה יותר מכל ההשפעות, והיא מעלתו ויראתו יתברך שנשפעת על ידי מעשי האדם, אך צריך לכך שני תנאים, שיהיה לימודו בתורה ביראה, כדי שיוכל להמשיך את היראה, ועוד, שיהיה ראוי לכך להשפיע, יוצא, שאם הוא רשע הוא אינו יכול להשפיע, כי איש כזה, ודאי שתורתו לא תמשוך מן ההשפעה שזכרנו שום מדרגה כלל.

אך מוסיף הרמח"ל ז"ל: ואעפ"כ רז גדול גלו חז"ל, **שאלו לא היו הרשעים עוזבים את תלמוד תורה, סוף שהיו חוזרים למוטב**, כי אף על פי שאין בכוחם להמשיך שום המשך לפניו יתברך, כבר דברי התורה בעצמם מקודשים ועומדים מצד עצמם וכו' שסוף סוף תגבר עליו ותחזיריהו למוטב, והוא מה שאמרו ז"ל הלוואי אותי עזבו ותורת שמרו. הנה שמה שהוקשה להרב שך עוד קודם שיצא שמעו בכל העולם, עמד בכך הרמח"ל. ומה שהקשה ממה שכתוב, אם אין יראה אין חכמה, הכוונה שאם אין יראה אין קיום לחכמה, כי לימוד בלי יראת שמים החכמה לא מתקיימת, אבל כאן כתוב, שתורה גם בלי יראת שמים **סופה להשפיע על האדם**.

ללא שיבנו בית וללא שיצטערו בגידול בנים ובנות, העולם יהיה תוהו. יוצא ששלושת הדברים של המשנה הם כנגד שלושת חלקי העולם.

על פי זה מסביר החסיד יעב"ץ, מדוע המשנה "משה קיבל תורה מסיני" קודמת למשנתנו העוסקת בשלושת הדברים שהעולם עומד. כיון שראשית התנא רצה ללמדנו שהתורה קדמה לעולם ועל פיה נבראו חלקי העולם כחלקי התורה. הוא מוסיף ומסביר על פי זה, את דברי חז"ל, שבעוון ביטול תורה חרב בית המקדש, כיון שעל פי התורה נברא העולם והיא תשתית העולם, כשביטלו אותה, נענשו, עד כדי שחרב בית המקדש.

כתוב בחז"ל, ויתר הקב"ה על ג' עבירות ולא ויתר על ביטול תורה. תמה היעב"ץ,

והמעשה מתחלק לשניים, בין אדם לחבירו וזהו "גמילות חסדים", ובין אדם למקום שהיא "העבודה", וכמו שכתוב "את ה' אלוקיך תירא ואותו תעבוד".

אך החסיד יעב"ץ מפרש בדרך אחרת. "תורה", "עבודה" ו"גמילות חסדים", הם כנגד שלשה חלקים שהעולם מתחלק, עולם המלאכים, עולם הגלגלים, עולם השפל. עולם המלאכים כנגד עסק התורה, וכמו שכתוב "תורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבקות הוא" שבזמן שהאדם עוסק בתורה, הוא מלאך ה', ואם לאו הרי הוא כבהמה. עבודה, כנגד עולם הגלגלים, שהיא **עבודת ה'** וכפי שכתוב "כל צבאיו משרתי עובדי רצונו". וכנגד עולם השפל, **גמילות חסדים**, כי אין קיום לעולם הזה ללא גמילות חסדים

"שמעון הצדיק היה משיירי בנסת הגדולה. הוא היה אומר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים" (פ"א מ"ב) רבו הפירושים במשנה זו, אך אנו נלמד את פירושו משנה זו לפי דרכו של החסיד יעב"ץ.

"הוא היה אומר"

כל מקום שהמשנה נקטה 'הוא היה אומר' הכוונה, שכן היה רגיל התנא לדרוש, כיון שראה שהתועלת מכך היא גדולה.

"על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים"

החסיד יעב"ץ מביא את פירושו של רבינו יונה. שהמשנה כללה בשלושת הדברים - תורה, עבודה וגמילות חסדים, את השלמות - החכמה והמעשה, החכמה היא "תורה",

להארות והערות
הרב מנחם קלמן:
k0548541508@gmail.com

משנת הש"ר
לקחי הפרשה במשנת
הרש"ר הירש

שעיר החטא

העז והמתנגד אל תורת השם, המשתמש בתכונות שניתנו לו בבחירה חופשית נגד כבוד השם, את השעיר אשר יעמד חי לפני השם ויתריס בעזותו על עצמאותו וחוטר צרון להתבטלות לרצון השם.

רק כך יגדל בעיניו תפקידו, כבוחר בטוב ולא כמוכרח, כמי שהטוב שלו מסוגל לשלמות מתוך שלילת הרע ולא ככבירית מחדל, ורק כך יתן גם משמעות אמת לחלק הרע במטרת ייעוד הסופי של כל הבריאה כולה, כבוד השם.

ה: והרי לך, לא רק סמל להנהגה הולמת ככל חוטא המביא שעיר כסמל לשבירת העזות וההתנגדות, אלא סמל יש כאן למהות הבחירה בהתנגדות זו, וכך קורא ציווי זה אל האדם: מתוך הכרתך ביכולתך הברורה והשווה להתנגד לתורת השם ולציוויו, תן כבוד להשם אשר נטע בך יכולות אלו, והקדש לו את העוז להתנגד לרצונותיך השפלים ולפיתויי היצר, זבח את רצונותיך השפלים בעזות זו אשר קיבלת, והשלם בכך את מעמדך כעבד השם מתוך בחירה, מתוך רצון.

אך שונה הוא בתכלית השינוי בכבוד האלוקים, בחלק זה ניתנה לו הבחירה לטוב או למוטב.

דווקא בחירה זו היא המאפשרת כבוד לכל יכול, כיוון שניתנה לאדם הבחירה לנהוג על פי החלטתו, ובחר בכבוד הקל, נמצאת עליונותו מוכרת אף במקום שלא טבע הכרה זו בעצם בריאתו.

ג: נמצאנו למדים, שמעלת האדם מעל שאר הבריאה אינה היכולת לעשות טוב, כי הלא הבריאה כולה נוצרה במציאות של טוב, בהכרזה על בורא מטיב. אדרבא יכולתו של האדם לבחור ברע היא הממקמת את בחירתו הטובה במעלתה העליונה של כבוד השם העצמאי, כבוד בלתי מוכרח, וככל שחופשי האדם בבחירתו כך גדל הכבוד שהוא נותן בדביקותו לטוב.

ד: ביום הגדול, יום כפרת עוונות, שומה על האדם בחירי הבריאה ליתן על ליבו, לא רק את צורת הנהגתו הראויה, לא רק את ביטול העזות וההתנגדות אצל מזבח השם, בה אין די לבאר את רוממות מעלתו כאדם, הבריאה כולה התכוננה בביטול זה. יש לו ליתן על ליבו במידה שווה את השעיר

א: בקרבן חטאת המובא בכל השנה, מבטא החוטא בזבחת השעיר את ביטולו כח העזות וההתנגדות אצל מזבח השם, החוטא מצהיר בקרבנו שהוא שגה בדרך חייו ובעמידתו העצמאית אגד רצון השם, ומכאן והילך יזבח את רצונותיו לעבודת השם. מה מפתיע לגלות ביום הקדוש, יום מחילת עוונות, מלבד השעיר להשם שהוא זבחת הרצונות וביטולם לשמו, אף זבחה לעזאזל, שעיר שיעמד חי לפני השם, וזבחתו היא ביטול לאחר חלילה...

לא זו בלבד, אלא דרישה מיוחדת ישנה שיהיו שווים כאחד. מנעה התורה כל אפשרות לסמל את החשיבות שנייחס למקריב את חייו אצל מזבח השם, מול תחושת הניכור והזלזול המתבקשת אצל השעיר המפנה עורף למזבח השם ונשלח בבוז לעזאזל. הלא דבר הוא.

ב: הבריאה כולה נבראה לכבוד השם, פעולתה מוכרחת ואין אף יצור מן החי הצומח או הדומם שמחליט מרצונו לשמש לכבוד השם. יצור אחד ברא האלוקים, דומה הוא לשאר הברואים בקיומו הפיזי נטול הבחירה, כל מאורעותיו ומקרייו תלויים בידו הנעלמה של מכוון כל,

משנת הלכה

לקח טוב מפרשת השבוע

שוחד לשטן

לחלוטין.

בספר טעמי המצוות להרדב"ז (מצוה ע"ט) מובא: "וצריך לכוון כל פרשה ופרשה (של התפילין), בשיעור של עגל. ויצא ממנו לחוץ, **כדי שיראו כל המקטרגים שיש להם חלק במצוה.** ושעיר לעזאזל יוכיח... ומכאן תבין כי בכל מצוה ומצוה צריך לעשות רמז למידת הדין, שלא יקטרג עלינו". גם כאן ברור שאין הכוונה לעשות פעולה למען הסיטרא אחרא, אלא כל זה נעשה כדי לרכך את קשיות העורף ואת העקשנות, על ידי מתן "שוחד".

סוג נוסף של שוחד הניתן כדי להתנתק מפיתויי היצר, אפשר לראות במה שמוכח בגמ' (חולין קט:): "שכל מה שאסרה התורה

גדולי המצביאים בכל הדורות, נדרשו להקדיש זמן כח וסבלנות, כדי ללמוד היטב את תורת הלחימה של האויב, כדי שיוכלו להשיב מלחמה שערה. אין זה סוד שגם כל אחד מאתנו הינו "מצביא" אשר הוטל עליו לנהל מלחמה תמידית מול היצר הרע, האורב לפתחנו תמיד, לצורך הצלחה במלחמה זו עלינו ללמוד את טכסיסי האויב ודרך לחימתו, כדי שנוכל לעמוד בהצלחה למולו ולנצחו. יחד עם זאת עלינו ללמוד כיצד נוכל לנצחו, על ידי תחבולות מצידנו, אשר יקשו עליו את המלאכה.

הגרא"א דסלר זצ"ל אומר בספרו "מכתב מאלהיו" (ח"א עמ' 262), **שבמלחמת היצר צריכים לנהוג בעורמה מרובה.** נוסף לכך, הוא מזהיר שיש להימנע מלהגיע למצב של מלחמה פנים אל פנים עמו, כי במצב כזה של התנגדות ישירה ישנו חשש גדול שההפסד יגדל על הרווח. כי מצב כזה הינו דומה לקפיץ אשר ככל שילחצו עליו הוא אמנם יקטן על ידי זה, אך מאידך הוא עלול להשתחרר מהלחץ, ובגלל הלחץ כוחו יהיה גדול כתוצאה מהלחץ שלחצו אותו.

לכן **העצה היעוצה היא, למתן את ההתנגדות העקשנית נגדו, ולעשות איזה הוא ויתור קטן שעל ידו אפשר יהיה להוליך שולל את הסיטרא אחרא.** מעשה זה של הויתור הקטן יהיה בבחינת שוחד לשטן, כאשר הכוונה היא כמובן לשם שמים, ולא לצורך כניעה לפניו.

פעולה כזו אנו מוצאים בעבודת יום הכיפורים. השעיר לעזאזל צריך להיות כמו השעיר לה, שווה לו במראה, בקומה ובדמיון. הוא נבחר על ידי גורל, ושמו נקבע כששעיר לעזאזל ואף מובילים אותו לשם, ממש כאילו הוא היה קרבן לשעירים ולסיטרא אחרא.

אך האמת היא שגם שער זה מוקרב לה, וכל מה שנעשה בו נעשה כדי לקיים את רצון ה', כך מפורש גם ברמב"ם. והדבר מוכח גם מעצם העובדה שהשעיר לעזאזל מכפר על רוב העבירות, ואם כן ברור שההוא קרבן לה. **ומה שיוצרים את האשליה כאילו הוא מוקרב לכוחות הרע, זה אך ורק כדי לשחד את השטן.** ובזה משתמשים אנו ב"נשקו" של היצר, שכשם שהוא מרמה אותנו, כך מרמים אותו.

מטרת השוחד היא למנוע את קיטרוג השטן. לקיטרוג של השטן קודמת הסתת היצר, במגמה להחטיא את האדם ואז יוכל השטן לקטרג. וכיון שידמה לשטן שממלאים את רצונו, הוא יפסיק לבלבל את האדם בעת עבודת ה' שלו. כדוגמא לזה אפשר לראות בעצה הידועה המומלצת למי שהיצר בא אל האדם בשעה שהוא לומד, ואומר לו שפסיק ללמוד וילך לעסוק בענין חשוב. העצה כיצד להימלט ממנו היא, להשיב לו שאכן ברור שהענין נחוץ ושמיכירים בצורך לעשות את הנדרש, אבל נעשה זאת מאוחר יותר ובינתים נלמד, על ידי "שוחד" זה, תידחה הסתתו

[במאכלות אסורות], הותר לנו בדבר דומה. כגון כנגד איסור בשר בחלב, הותר לאכול טחול. לכאורה יש להבין מדוע יש צורך בזה? אולם הענין הוא כאמור בדברינו. **אילו לא היתה לאדם אפשרות לקבל מושג מהו טעמם של הדברים האסורים, היתה סקרנותו להכיר את הטעם מגבירה את התאוה.**

אמנם צריכים לזכור תמיד שאותם ויתורים קלים הנעשים במה שמותר, חייבים להיעשות אך ורק מתוך כוונה גמורה לשם שמים, רק אז תופק התועלת המקווה. אבל כאשר הרצון להקל ולוותר נובע מתאוה ועצלות, אז אדרבה כח הסיטרא אחרא יגדל עוד יותר על ידי הויתורים. שהרי כבר

לימדנו הרמב"ן בפרשת קדושים על כך שאדם עלול להיות "נבל ברשות התורה". אלא יש ללחום נגד הקולות הנובעות מקלות דעת, ככל האפשר, ואז נזכה לסייעתא דשמיא באמת.

כדי לקבל את מבט האמת, צריכים להתחזק בלימוד התורה בעמל העיון ובהתמדה, וצריכים להתחזק בלימוד מוסר בכל יום בקביעות, ומתוך התבוננות במוסר על פי מבט האמת. רק אז נתחיל להבחין באור האמת אשר לא ראינוהו עד עתה, ואז נשמע בקרבנו את קול האמת, מה שלא שמענו עד היום. בהתחזקות ובהתעוררות זוכים לסייעתא דשמיא, ועל ידי מבט האמת זוכים לגאולה.

להארות והערות
הרב ישראל ארלנר:
iao527658778@gmail.com

אליבא דהלכתא

נידוני הלכה אקטואלים
לעורך לב המעיניים

שני בתרא שחל בי"ד אייר

אמיתות תחנון

השל"ה [דרך חיים ותוכחות מוסר] כתב שבירושלים לא אומרים תחנון בשני בתרא שחל בי"ד אייר. וכן פשט המנהג באר"י כמובא בלוחות. אולם החזו"א אמר תחנון כמנהג חו"ל.

ולגבי אמירת תחנון במנחה של י"ג אייר, הספרדים נהגו ע"פ הקבלה שלא לומר. והאשכנזים נהגו לומר, והטעם כתב הגר"ש דבליצקי [איגרא חדתא תשס"ח] כי בעצם פסח שני מתחיל מחצות היום ואילך כי אז התחילו בשחיתת הפסח עבור ליל ט"ו, אולם בשאר הימים שאין אומרים תחנון, אזי הקדושה מתחילה כבר מהערב ולכן לא אומרים תחנון במנחה שלפני כי כבר מתנוצץ קדושת היום.

אמיתות סליחות ואנינו מלנו

החזו"א נהג לומר סליחות בשני בתרא שחל בי"ד אייר, אך הוא לשיטתו שאמר תחנון אמר גם סליחות. בשערי ימי הפסח [עמוד רל"ד] כתב שכן לומר סליחות ואבינו מלכנו גם כשלא אומרים תחנון.

אולם בספר ארץ ישראל [טיקוצינסקי סי' י"ח ס"א] כתב שמנהג ירושלים שלא אומרים סליחות כלל, וכן פסקו הגרש"ז ועוד. וכן לא אומרים אבינו מלכנו. [עיין 'אליבא דהלכתא' חלק פ"ט עמ' מ"ב באורך]. והא"א בוטשאטש [סי' קל"א] כתב פשרה

שאז נגמרו לבני ישראל המצות שהוציאו ממצרים, ולכן בפסח שני אוכלים מצות כפי שהיה בשנה הראשונה שאכלו עד אז.

זמן אנילת המצה

לפי הטעמים הנ"ל היה ראוי לאכול בליל ט"ו כיון שעד אז נמשך זמן אכילת המצה כשיצאו ממצרים כמבואר ביעב"ץ בשם המדרש רבה. וכן לטעם שהוא זכר למצה שנאכלה עם הקרבן פסח, אזי זמן **אכילת** הקרבן היה בליל ט"ו.

אמנם גדולי האדמור"ם והגר"י קניבסקי זצ"ל, נהגו לאכול בי"ד, וטעמם משום שעיקר השמחה זהו זמן **הקרבנות** הקרבן. [ומה שהקשה האבני נזר מובא בכלי חמדה הנ"ל, שמהטעמים הנ"ל משמע שיש לאכול בליל ט"ו שהוא זמן אכילת הקרבן. עיין באוצר החכמה 'המבשר תורני' גילון 19, ג' תירוץ].

אכן, גם הנהגים לאכול בי"ד, לכאורה יש להם לאכול המצה לאחר חצות. ולא בארוחת הבוקר, דלאכילה בשעה זו אין מקור.

השערים פתוחים

בשבוע החמישי לעומר, יש לזכור את דברי הזהור [בהעלותך דף קנ"ב ע"ב] שמי"ד אייר השערים פתוחים למשך שבעה ימים ומשם ואילך השערים נעולים. ועיין בפתחא זוטא [סי' י"ז ס"ו] שהשערים פתוחים גם למי שלא זכה עד עכשיו. וע"כ ראוי לנצל ימים אלו.

שיקצרו הסליחות ויאמרו עד 'הרחמים והסליחות' כמו שנהגים כשיש ברית מילה, ובכה"ג שמקצרים לא אומרים אבינו מלכנו [הליכות שלמה פסח פי"ג ס"ט ועיי"ש בהערות]. **וכן נהגו בישיבת 'כנסת חזקיהו'. וכדאי לברר בכל מקום מה המנהג.**

אמיתות 'למוצח', אל און אפים, ויה"ו שאחזי קרה"ח
'למוצח' ו'אל ארך אפים' האשכנזים אומרים [לוח א"ב], והספרדים לא אומרים. ו'יהי רצון' שאחרי קריאת התורה, לא אומרים כיון שלא אומרים תחנון. [אשי ישראל פ"ו ס"ד].

האם מתענים?

רבו השיטות אם מתענים בשני בתרא שחל בפסח שני. יש מתירים להתענות, יש שאוסרים, יש שכתבו להתענות עד חצות, ויש שכתבו לדחותו למחר או ליום חמישי שאחריו. [עיין באורך בספר 'מנהגי אשכנזים פרושים' מובא ביטורן כרך מ"א עמ' קס"ג הערה 25]. והגר"ש דבליצקי [שומע ומוסיף עמ' י"ט] כתב שבשנה כזו לא יתענו כלל גם לא ביום ה'.

מנהגים לפסח שני

ב' טעמים לאנילת מצה ביום זה

[א] בכלי חמדה [פרשת ואתחנן] כתב, שהוא זכר לאכילת המצה שהיתה נאכלת בזמן אכילת הקרבן.

[ב] היעב"ץ בסידורו [עמ' קל"ח] כתב, לפי

גחלים ל"ג בעומר • ה' רב סוקולובסקי

בר יוחאי שלמה משנתך / מורים ההלכה כמותך / אשרי איש שזכה לראותך / ואשרי אוכלים מלחמך.
(פיט בר יוחאי / למרן הכן איש חי)

תוכן:

א. ל"ג לעומר   ב. תספורת בשנה זו   ג. למנצח   ד. סומאת נהנים   ה. בר יוחאי בליל שבת   ו. יוחאי   ז. העיקר במצוות

א. ל"ג לעומר

יש לברר מדוע גם הנוהגים לומר בכל יום לעומר קוראים ליום זה ל"ג בעומר. בס' וצוה הכהן (מתלמידי המגיד ממעזיטש ור"פ מקאריץ, תקפ"ג, ליקוטי מילי דאגדתא דף כ): היום יום ג' ל"ג בעומר תקע"ג נפל ברעיוני, היות שראיתי בהדרת-מלך בשם הר"ח ז"ל אשר רשב"י היה גלגול ממש רבינו ע"ה, ולכן חיבר ה' פרקים ספרא-דציניעותא כנגד ה' חומשי תורה, והיה מוכרח לברוח מפני גזירת המלך, כמו משה רבינו ע"ה שברח מפני פרעה. ושוב מצאתי בכתבי האר"ז ז"ל ג"כ כן, שלכן נקרא הרשב"י בזה שבת קודש, שהוא גלגול ממש רבינו ע"ה שנתן את השבת קודם מתן-תורה יעו"ש. ונפל ברעיוני רמז נכון, דהיום ל"ג בעומר הוא הילולא דרשב"י כנודע, לג בעמר גימטריא משה.

רמז נוסף של מרע"ה ורשב"י שהנה על מרע"ה נאמר עלית למרום שבת שבי ושבי"ה הוא ר"ת שמעון בר יוחאי.

וכיון שלג בעמר בגי' משה, לכן כולם יקראו שמו לג בעומר. (וכבר מובא שייכות זו בלי"ש ז' עמ' 337).

אמנם בפיוט של רבי יעקב אבוחצירה בר יוחאי יסוד עולם (מס' יגל יעקב. שורה אחת מפיט זה תמצא בתחתית המאמר אם לא השמיטו העורך יש שורה: "זה היום ל"ג לעומר" וכו' ע"ש).

ב. תספורת בשנה זו

שכנים שנוהגים שלא להסתפר בכל שנה רק ביום ל"ג אחר נץ החמה, ולא בלילה.

מעשה:

האירוסים (התנאים) של מרן שה"ת הגר"ח היו בליל ל"ג בעומר תשי"א עם הכלה בת שבע בתו של מרן הגריש"א זצ"ל, וסיפר מרן הגר"ח קרליץ זצוק"ל שהיה ניכר על החתן שיש לו צורך להסתפר ובכ"ז לא הסתפר, דאף שהיה חתן ויש דעות להקל החמיר בזה. ואמנם אילו היה צריך להקל מן הסתם היו אומרים לו זאת אביו מרן הקה"ל וודו ורבו מרנא החזו"א זצוק"ל.

וכשהגר"ח פסק שלא להקל, הביא סיפור זה כראיה.

בס' בית אמי עמ' 247 מובא: בליל ל"ג בעומר תשי"א נערכו התנאים אבא סיפר כי למחרת האירוסים החל הסבא - הסטייפלער - לספר אותו, כשבאמצע התספורת הגיע עת שקיימת החמה ול"ג בעומר חלף לו, סבא הסתפק אם

הוא יכול לסיים את התספורת או שמא יגיע אבא (הגר"ח) לבית הכלה כשראשו מסופר למחצה. הוא שאל את החזו"א והוא הורה שמכיון שהתחיל יכול לסיים.

אמנם כל זה בשנת תשי"א ועוד שנים דומות של"ג בעומר לא חל ביום שיש (בפעם האחרונה זה היה בשנת תש"פ).

אבל השנה של"ג בעומר חל בשישי (ויש לחץ גדול, ע"י שמעון, חיים וכו') יש המקילים להקל ולהסתפר בלילה בשעת הדחק וקצת משמע כן במ"ב בס"ק י"א שם, ואולי הוא איירי רק לענין נישואין ע"ש. ובאגרות משה (או"ח א, ס"ס קנט) אף הוסיף שבכל שנה בשעת הדחק אפשר להקל בלילה.

ובכף החיים (תצג ס"ק כג) גם כתב שאם יהיה איזו מניעה שלא יוכל לצאת להסתפר ביום שיש מותר לו להסתפר בליל שיש.

ובני עה"מ שבכל שנה מסתפרים בל"ד, השנה מסתפרים גם ביום ל"ג לכבוד שבת (ש"ע תצג). ואולי דברי הכה"ח הנ"ל הם גם לבני עה"מ בשנה זו. והיא קולא.

אמנם מהמעשה הנ"ל מאירוס הגר"ח / אין ראיה לבני עדות המזרח / אשר יספרו את השיער שסרח / כיון שבארצות רוסיה אורו זרח / ולא בא מקורו מן המזרח.

ג. למנצח

ברמ"א (קל"א, א ובמ"ב שם) לא מנו את ל"ג בעומר כיום שלא אומרים בו למנצח, כי סברו שצריך לומר וכו"ה להדיא בפמ"ג (תצג).

אמנם בסדור עמודי שמים (יעב"ץ) שאין אומרים למנצח בל"ג בעומר והוסיף שכמדומה שכן פשט המנהג.

והעיד מהר"י (יונתן) שאג"ש (מגורי האר"י), סיפור החזיון שרשב"י אמר לאר"י ז"ל לנזוף באברהם הלוי (ממקובלי צפת ואולי אף הוא היה מגורי האר"י) שאמר את תפילת נחם בל"ג בעומר, מפני שאסור היה לו לומר את תפילת "נחם ה' אלקינו את אבלי ציון", ואמר לו: "למה תעשה ככה ביום שמחנתנו". (ע"י ישרון כרך ט"ו עמ' תתנ"ד, במאמר יום ל"ג בעומר כיום שמחה, שמביא שם עמ' תתסג) שיתכן שהגירסה הנכונה שרשב"י אמר לו יום שמועתנו ולא יום שמחנתנו.

וכיון שהשבית את שמחת רשב"י, הושבתה שמחת אברהם הלוי ומת אר' מבניו וקבל עליו נחמונין. ומפרש מהר"ח כי כתב כל זה להורות כי יש שורש במנהג הזה הנזכר,

לשמוח בל"ג בעומר על קבר רשב"י. ומביא היעב"ץ שמהאי טעמא גם אין לומר למנצח. ובס' יד אהרן (קלא) שהקפידא היתה רק משום שאמר נחם בקבר רשב"י, אבל בשאר מקומות אפשר לומר למנצח. ועפ"ז נקט הגר"ש דבילצקי שבקבר רשב"י אין לומר למנצח, ובשאר מקומות יאמרו.

אמנם מעשה זו בהאר"י הובא בקיצור גם במג"א תצג, ובדבריו לא הזכיר כלל שזה היה במירון ובהילולא דרשב"י אלא כתב שההקפדה היתה שאמר נחם בלג בעומר. ומשמע קצת דלא כהיד אהרן הנ"ל.

ד. סומאת נהנים

במאמר בגליון משנתה של תורה ל"ג בעומר תשע"ח הובא באריכות על ענין הכהנים ומנהגי האדמורי"ם הכהנים לגבי הכניסה לציון הק'.

ובשנה זו יש להזהיר ביותר על ענין זה כי ל"ג בעומר חל בעש"ק אמור אל הכהנים. וזה לשונו של מרן הגר"ש ז" (בהסכמה לס' ציון לנפש צבי, הובא בהליכות שלמה מועדים, פ"א כג): "הכהנים הבאים להשתטח על קברי צדיקים ונזהרים מלהקל באיסור כהונה זכותם של אותם הצדיקים תעמוד להם ביותר במילוי משאלותיהם".

ה. בר יוחאי בליל שבת

בעדות החסידים יש הנוהגים בשבת שלפני ל"ג בעומר לזמר את זמר בר יוחאי בין קב"ש למעריב. וכפי שנהוג בבתי הכנסיות של תימנים (יש ב"ה רבים כאלו ביישובנו, ואפשר להכנס ולשמע) בכל ליל שבת.

בשנים האחרונות, עם הווסדו של ביה"ג החשוב אהל מלכה במשכן הקבע שלו וגם קודם, נוהגים גם שם מנהג יפה זה. (אולי כדאי להסב את תשומת לב הגבאים דשם למנהג האדמו"ר הקודם מתולדות אהרן שהיה נוהג לשיר בר יוחאי לפני כנוונא, ובשנה כהשתא צויה לזמר אותו שנית גם בשבת שלאחריו (פ' אמור). אולי יאמצוהו.)

ו. יוחאי

יש להקפיד לומר יוחאי ולא יוחאי. זאת משום שהיה מקום לטעות מחרוזי הזמר המפורסם "לכבוד התנא האלוקי / רבי שמעון בר יוחאי" שיש לומר יוחאי בחיריק, אבל זה אינו נכון כלל. ובפרט שזמר זה אינו קדום ומוסמך. ויתכן אף שלא נתקן בחרוזים.

יגיד עליו רעו הפיוט הקדום ואמרתם כה לחי

צדק ושלום נשקו / חסד ואמת דבקו / על ידו נתמתקו / ונחה חמת המלך
(פיט בר יוחאי מספר יגל יעקב לבעל האביר יעקב)

שהוא בודאי נתקן בחרוזים, ויהודי ספרדי חיברו, ועל הספרדים בדורות האחרונים אנו יותר סומכים בעניני דקדוק. והחרוז הוא כה לחי - בר יוחאי.

ובפרט שבמקומות רבים בש"ס כתוב יוחי בלא א' (וצ"ע הרמז שגילה מוהר"ן ש"כ לא תשכח מפ"י זרעו" הוא סופי תיבות יוחאי, והוא חקוק בשער רחבת הציון, דלכאורה א' אינו מן השם).

וכך יש עוד תיבות בש"ס שנוסף בהם א' כדי לנקוד בפתח. כגון ככאי שבתנ"ך כתוב וכדי (בזיון וקצף, ע"י אסתר רבה שם שפירוש המילה שם לשון כדאיות). וכמו"כ נתי / נתאי הארבלי וכן ינאי ועוד (ומשבתאי / שבתי אין ראיה כי ב' שמות המה כמבואר בתוס' בגיטין יא.).

ז. העיקר במצוות ונחמה

כ' הנפה"ח סוף שער א' ומי שזיכהו ית"ש להשיג נסתרות תוה"ק אשר השאירו לנו ברכה קדישי עליונין חכמי התלמוד כגון רשב"י וחביריו ותלמידיו וששותין מימיו בדורות האחרונים כמו הרב הקדוש איש אלקים נורא האריז"ל אשר האירו עינינו בקצת טעמי וכונות המצות הוא רק כדי שיתבונן כל א' לפי שכלו והשגתו עד היכן מגיעים כל פרטי מעשיו ודבוריו ומחשבותיו וכל עניניו בהעולמות והכחות עליונים ותחתונים ויתפעל ויתעורר מזה לעשות ולקיים כל מצוה וכל עניני עבודתו לבוראו ית"ש בתכלית הדקדוק ובאימה ויראה ואהבה עצומה ובקדושה וטהרת הלב ועי"ז יגרום תקונים יותר גדולים בהעולמות מאם היה מקיים המצוה בלא קדושת וטהרת הכוונה. אמנם העיקר בכל המצות לעיובא הוא פרטי המעשה שבהם עכ"ל.

ובס' תניא (אגה"ק סי' כ"ו בד"ה והנה המובן) בתו"ד כתב "וגם באמת ע"כ עיקר עסקיהם במערה ה' תורת המשניות ת"ר סדרי שהיה בימיהם עד רבינו הקדוש דאילו ספר הזהר והתיקונים היה יכול לגמור בב' גו' חדשים כי בודאי לא אמר דבר אחד ב' פעמים".

(ובקונטרס על הצדיקים (ליקוטים מספרי בעל המנחת אלעזר נספח לסדר הדורות הוצ' אורייתא) כ' על דברי התניא הנ"ל ז"ל, "הו יפלא מאד במחל"ת הדרג"ק ואחרי נשיקת עפר רגליו וכי גם בנגלה לא יוכלו לגמור המשניות כולם במשך איזה חודשים וכו' אולם ע"י הפלפול והבירור ומו"מ וכו' יאריכו הדברים עד אין קץ וכמוכן הוא בנסתר בודאי וכו' יאריכו הדברים למעלה ראש עד שגם י"ג שנים לא היה כלל זמן הרבה וכו' ע"ש).

וזכנו לקבל שבתות מתוך רוב שמחה

מוקד שבת ברכסים לשירותכם - מרפאת סביון רח' סביון 40
שעות פעילות: ליל שבת: 18:00-20:00 | יום שבת: 8:00-12:00 | טל. 04-664-1025

